

Ermənilərin işğalçılıq siyasəti üzündən əsrlər boyu köçkünlük və qaçqınlıq həyatı yaşayan soydaşlarımız 5 ildir ki, görmədikləri, eşidib-inanmadıqları doğma yurda qayıdış sevincinin ovqatını yaşayırlar. Bu sevincdən bir pay da erməni işğalından azad edilmiş torpaqlarımıza, şəhər və kəndlərimizə, tarixi abidələrimizə, məscid və inanc yerlərimizə, habelə erməni vəhşiliyindən təngə gəlmiş dağlarımıza, dərələrimizə, meşələrimizə, çaylarımıza, bulaqlarımıza düşür. Bizə bu sevinci yaşadan Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevdir.

Əsrə bərabər son 22 ilin zirvəsində təbii ki, işğal altındakı torpaqlarımızın azad olunması, ərazi bütövlüyümüzün bərpası ilə nəticələnmiş Vətən müharibəsi və doğma yurda qayıdış dayanır. Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılmış Qarabağ Zəfəri xalqımızın qəhrəmanlıq tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı. Azərbaycan qalib öl-

nəfərdən ibarət 5256 ailənin qayıdışı təmin edilmişdir. Xankəndi şəhərində yerləşən Qarabağ Universitetində 2152 tələbə təhsil alır. Hazırda dövlət və özəl sektorlarda işləyənlər, həmçinin təhsil alanlar da daxil olmaqla, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə 62 mindən çox əhali yaşayır və fəaliyyət göstərir. Ümumilikdə ötən dövrdə doğma yurda dönüş sakinlərdən

gün gələcək və Qərbi Azərbaycandan olan soydaşlarımız, onların yaxınları, uşaqları, nəvələri tarixi diyarımız olan Qərbi Azərbaycana qayıdacaqlar. Mən əminəm ki, bu gün gələcək və əminəm ki, qərbi azərbaycanlılar böyük coşqu və həvəslə öz doğma torpaqlarına qayıdıb orada yaşayacaqlar".

Qərbi Azərbaycan İcması fəaliyyətə başladığı ilk dövrdən beynəlxalq arenaya çıxıb. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının katibliyi Qərbi Azərbaycan İcmasının beynəlxalq ictimaiyyətə müraciətini BMT Təhlükəsizlik Şurasının, Baş Assambleyasının, İqtisadi və Sosial Şurasının rəsmi sənədi kimi yayıb. Müraciətin yayılması indiki Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlıların hüquqları məsələsinin beynəlxalq müstəviyə gətirilməsi

nələrinin dəqiq siyahısının hazırlanması üzərində də ciddi iş aparır.

1905-ci ildən intensivləşməyə və açıq forma almağa başlamış soyqırımı siyasəti Azərbaycanın qərb hissəsində xüsusilə amansızcasına həyata keçirilib. Ermənistan ordusu 1918-1920-ci illərdə İrəvan, Zəngəzur, Göyçə, Dərələyəz, Sürməli, Şərur və digər bölgələrdə azərbaycanlılara qarşı kütləvi qırğınlar törədib və etnik təmizləmə aparıb. Yüz minlərlə azərbaycanlının öldürüldüyü soyqırımı aktları nəticəsində İrəvan quberniyasında vaxtilə əhalinin 80 faizindən çoxunu təşkil etmiş azərbaycanlılar artıq 1921-ci ildə həmin ərazidə etnik azlıq idilər. 1948-1952, 1987-1991-ci illərdə aparılmış etnik təmiz-

# Yurd sevgisi sərhəd tanımır

## Ədalət qərbi azərbaycanlıların da üzünə güləcək

kəyə, xalqımız qalib xalqa çevrildi. Bu Zəfər sayəsində regionda yeni reallıqlar yarandı.

İndi Azərbaycan dünyanı həm də azad edilmiş ərazilərdə apardığı sürətli bərpa və yenidənqurma işləri ilə hey-rətləndirir. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə yeni yollar çəkilir, elektrik stansiyalar, strateji infrastruktur obyektləri tikilir, yaşayış məntəqələri salınır və s. Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi: "Bu gün Böyük qayıdış proqramı icra edilir. Məktəblər, xəstəxanalar, sənaye müəssisələri, elektrik stansiyaları, su anbarları, evlər tikilir. Artıq 60 mindən çox insan azad edilmiş torpaqlarda yaşayır, çalışır və təhsil alır. Bütün bu tarixi nailiyyətlərlə bağlı bir daha əziz xalqımı təbrik edirəm. Biz bu beş ili qürur hissi ilə yaşamışıq. Əminəm ki, bundan sonra Azərbaycan xalqı qəhrəman, müzəffər xalq kimi, Azərbaycan dövləti qalib dövlət kimi əbədi yaşayacaqdır".

Məlumdur ki, dövlət başçısının 2022-ci il 16 noyabr tarixli sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı" təsdiq olunmuşdur. Proqram bu gün uğurla həyata keçirilir. Xatırladaq ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərə böyük qayıdış Azərbaycanın 2030-cu ilədək beş milli prioritetindən biri kimi müəyyən olunmuşdur. İşğaldan azad olunmuş ərazilərə Böyük qayıdışın davamlılığının təmin edilməsi məqsədilə Prezident İlham Əliyev 2025-ci il 30 may tarixli sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair II Dövlət Proqramı" layihəsinin hazırlanmasını tapşırırmışdır.

Beş il ərzində Prezident İlham Əliyev işğaldan azad olunmuş ərazilərdə yüzlərlə tədbirdə iştirak edib, müxtəlif təyinatlı onlarla layihənin təməlini qoyub, infrastruktur layihəsinin açılışını edib. "İşğaldan azad edilmiş ərazilərin ümumi planı", 8 şəhərin baş planı, 3 şəhərin isə müfəssəl planı təsdiqlənib. Azad olunmuş ərazilərdə çoxsaylı şəhər, qəsəbə və kəndlərin inşası tamamlanmış, əhalinin yaşayışı, iqtisadi fəaliyyətə reintegrasiyası təmin olunmuşdur. Hazırda 27 yaşayış məntəqəsinin tikintisi, 25 yaşayış məntəqəsinin təmir-bərpası həyata keçirilir. 21 yaşayış məntəqəsinin isə təməli artıq qoyulmuşdur. Bütün bunların hesabına 2025-ci il 31 oktyabr tarixinədək işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpa olunmuş yaşayış məntəqələrinə 20879

6,3 mindən çoxunun məşğulluğu təmin edilmiş, 513 sakin özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində kiçik ailə bizneslərini qurmuşdur. 258 sakin üçün isə peşə kursları təşkil edilmişdir. Böyük qayıdış bu gün də davam edir. Yeni il ərəfəsində onlarla qarabağlı təqvim yenilənməsini öz doğma yurdlarında qeyd edəcək.

Ötən əsrin müəyyən dövrlərində dədə-baba yurdlarından zorla qovulmuş, deportasiyalara məruz qalmış qərbi azərbaycanlılar da belə bir günü həsrətlə gözləyirlər. Elə 22 il öncə "Mən hər bir azərbaycanlının Prezidenti olacağam" deyən İlham Əliyevin 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış zəfərdən sonra məqsəd və məramı da qərbi azərbaycanlıların doğulub boya-başa çatdıqları kənd, qəsəbə, şəhərlərə qayıdışını təmin etmək, soydaşlarımızı öz doğma yurdlarına qovuşdurmaqdır. Bunun üçün Qərbi Azərbaycan ziyalıları, ağsaqqal və ağbirçəkləri bir araya gələrək Qərbi Azərbaycan İcması yaradıblar. Prezidentin tapşırığına əsasən, əvvəllər Bakıda Şuşa Şəhər İcra Hakimiyyətinin və "Qarabağa dönüş" İctimai Birliyinin yerləşdiyi bina əsaslı təmirdən sonra icmanın istifadəsinə verilib.

2022-ci il dekabrın 24-də Prezident İlham Əliyev Qərbi Azərbaycan İcmasının inzibati binasında Qərbi Azərbaycandan olan bir qrup ziyalı ilə görüşmüşdür. Səmimi keçən bu görüş zamanı dövlət başçısı nəinki Qərbi Azərbaycandan olan qaçqınların, bütün dünya azərbaycanlılarının ürəyində illərlə qövrədən nişgilə, istəyə toxunaraq demişdir: "Əminəm ki,

baxımından böyük uğurdur. Sözügedən müraciətin BMT-nin rəsmi sənədi kimi yayılması ilə 190-dan çox ölkə bu məsələ barədə xəbərdar olub.

Respublikamızın rayon mərkəzlərində və kəndlərdə icmanın özəkləri yaradılıb. Bu ilin oktyabr ayında "Özbəkistanda yaşayan Qərbi Azərbaycanlılar" İctimai Birliyi fəaliyyətə başlayıb. Birliyə əslən Qərbi Azərbaycanın Basarkeçər rayonunun Bala Məzrə kəndindən olan İlham Abdullayev rəhbərlik edir. Qonşu və qardaş ölkə olan Türkiyədə isə bu gün təxminən 1,5 milyon nəfərdən çox qərbi azərbaycanlı yaşayır. Qərbi Azərbaycan İcmasının ideya xəttini və fəaliyyətini dəstəkləyən Türkiyənin İzmir şəhərində Qərbi Azərbaycan İcmasının Türkiyə ofisi yaradılıb.

Xatırladaq ki, Azərbaycan xalqı ötən iki əsr ərzində silahlı münaqişələr, işğal, etnik təmizləmə, zorla köçürülmə və soyqırımlarından böyük əziyyət çəkmişdir. Azərbaycanlıların vaxtilə mütləq əksəriyyət təşkil etdiyi indiki Ermənistan ərazisindən tamamilə qovulması 1991-ci ildə başa çatdırılmışdır. Aparılmış etnik təmizləmə nəticəsində indi həmin ərazidə yalnız ermənilər yaşayırlar.

Qərbi Azərbaycan İcması 1988-1991-ci illərdə indiki Ermənistandan qovulmuş 50 mindən çox ailənin yarıdan çoxuna dəymiş ziyanı hesablamışdır. Hazırda bu iş davam edir. Qərbi Azərbaycanın 300-ə yaxın yaşayış məntəqəsindən qovulan qaçqınların hər bir ailə üzvrə dəqiq statistikasını aparılır. Artıq 130 kəndin siyahısı tamamlanıb. Təşkilat Qərbi Azərbaycanda tarixi və mədəni irsimizin bütün nümu-

ləmə nəticəsində azərbaycanlılar tamamilə doğma yurdlarından qovulublar. Hazırda Ermənistan adlanan ərazidə bir nəfər də olsun azərbaycanlı qalmayıb və azərbaycanlılara məxsus mədəni irs tamamilə dağıdılıb.

Ermənistan beynəlxalq öhdəliklərinə rəğmən, irqçi siyasətini davam etdirir. Bu ölkə azərbaycanlıların öz evlərinə təhlükəsiz və ləyaqətli şəkildə geri qayıtmasına mane olur. İcmanın verdiyi bəyanatlarda dəfələrlə xüsusi vurğulanı ki, biz Ermənistandan soyqırımı cinayətlərinə görə məsuliyyətini etiraf etməyi və barışıq naminə zəruri addımları atmağı tələb edirik. Ermənistan hökuməti qovulmuş azərbaycanlıların təhlükəsiz və ləyaqətli geri qayıtmasına şərait yaratmalı və dağıtdığı Azərbaycan mədəni irsini bərpa etməlidir. Həmçinin Ermənistan azərbaycanlılara qarşı nifrət və ayrı-seçkiliyi aşılayan siyasət və praktikasını dayandırmalı, müharibə cinayətləri və insanlıq əleyhinə cinayət törətmiş şəxsləri ədalət məhkəməsinə təslim etməli, onları şöhrətləndirməyə dərhal son verməli, azərbaycanlılara qarşı cinayətlərdə iştirak etmiş hərbi və siyasi xadimlərə, terrorçulara qoyulmuş abidələri sökməli və aparılmış yer adları dəyişikliklərini ləğv etməlidir.

Qərbi azərbaycanlılar tam əmindirlər ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi və uğurlu siyasəti nəticəsində qarabağlılar kimi, onlar da tezliklə öz dədə-baba yurdlarına qayıdacaqlar.

**Rəhman SALMANLI,**  
**"Azərbaycan"**